

ДР РОЈ СТАФОРД,
ПРОФЕСОР
НАЦИОНАЛНОГ
РАТНОГ КОЛЕЏА САД

ИЗУКРШТАНИ ИНТЕРЕСИ

Приоритети садашње администрације САД, али и сваке друге, без обзира на то који кандидат победи, биће економија, економија, економија. Уколико САД не реши финансијску кризу, тај ће се проблем проширити и постати светски. То у сваком случају значи мање новца за ангажовање снага, мање новца за све врсте потреба које безбедност захтева.

Амерички стручњак за питања безбедности, посебно Балкана, др Рој Стафорд, професор Националног ратног колеџа САД, недавно је посетио Србију. Ту смо прилику искористили за разговор о безбедносним изазовима са којима се свет сусреће, те о новој стратегији националне одбране САД и њеној вероватној рефлексији на односе те земље са другим центрима моћи у свету, реформи оружаних снага Србије и другим проблемима. У одговорима на питања, професор је истакао да су његови ставови – ставови независног члана академске заједнице, а никако званични ставови владе земље из које долази.

□ *Од јуна ове године САД имају нову стратегију националне одбране. Шта је у тој стратегији заиста ново у односу на претходну? Како она одређује најважније приоритете Министарства одбране САД?*

– Значајна новина јесте да је у стратегији фокус са развијања способности за будући већи традиционални конфликт померен на решавање проблема у Ираку и Авганистану. Наглашава се значај лакших, мањих снага, које су употребљивије у мировним операцијама и борби против тероризма. То је главна промена коју је нагласио секретар Гејтс. Још увек морамо да планирамо за неизвесну будућност, будућност која може да укључи Кину, Руску Федерацију, што не значи да те земље видимо као претњу.

Приоритети се, дакле, односе на проналажење одговора на текуће безбедносне изазове, ризике и претње с којима се суочавамо, решавање тероризма у Авганистану, суочавање са несигурношћу и реконструкцијом у Ираку. У прошлости се претпостављало

да, ако изградите оружане снаге способне да учествују у већем рату, оне могу да буду успешне и у мањим конфликтима. У случају Ирака и Авганистана показало се да то није тако. Такви сукоби захтевају другачију обуку, војне снаге које не само да су у стању да се боре већ и да разумеју локални контекст у коме се налазе, те да на изврстан начин учествују у поновној изградњи те заједнице. Да покупе ђубре, као што се изразио бивши командант САД у Багдаду. Тамо су млади људи који немају посао, немају новац и, ако им неко понуди десет долара за суицидни терористички напад, па, можда ће то прихватити. То треба променити.

□ *То значи да се драстично мења улога војног фактора?*

– Свакако. Она ће се на неки начин повећавати и чини ми се да ни резултати председничких избора у САД то неће променити. Јављају се повећани захтеви према војсци. Бројни наши млади официри и подофицири одлазе у Ирак по четврти, пети пут, и тамо остају годину дана. То армију излаже изванредном напору, због чега и садашња администрација, али и сенатори Обама и Мекејн сматрају да треба повећати оружане снаге. Данас се препознаје колико се много тражи од војника. Он, примера ради, долази из операције, буде код куће неко време под пресијом да опет треба да оде. Замислите како то утиче на његов живот, породицу...

□ *Породице се теже одржавају, долази до развода?*

– Па и то. Стога наш војне службе, посебно психолошка, развија програме како би се ти проблеми препознали и спречили, а породице и појединци ојачали у ношењу са тако великим изазовима.

□ *Све то о чему причамо треба платити, а САД се суочавају с великом економском кризом, коју неки аналитичари пореде са оном тридесетих година прошлог века. Како ће се она одразити на националну безбедност?*

– Приоритети садашње администрације, али и сваке друге, без обзира на то који кандидат победи, биће економија, економија, економија. Уколико САД не реши тај проблем, он ће се проширити и постати светски. То у сваком случају значи мање новца за ангажовање снага, мање новца за све врсте потреба које безбедност захтева.

□ *Како су одређени односи САД са другим светским центрима моћи?*

– За време другог Бушовог мандата односи са светом су почели све више да бивају мултилатерални, више него за време његовог првог мандата. Садашњи председнички кандидати вероватно би наставили ту линију, и вероватно би се више ангажовали у оквирима НАТОа, Европске уније и Уједињених нацијама. Та администрација, важно је рећи, као вероватно и будућа, не види Русију као непријатеља, нити тако доживљава Кину, али акције у Грузији и августу ове године произвеле су озбиљна питања о томе како ће се односи са Руском Федерацијом обликовати у будућности. Демократизација у Руској Федерацији је направила корак назад.

□ *Како ће дешавања у региону Кавказа обликовати односе САД са РФ и ЕУ, пре свега имајући у виду извесну зависност Европске уније од енергетских ресурса?*

– То је основно питање. Чини ми се да видим поделу унутар ЕУ и НАТОа у вези са тим како прићи Русији. Одговор ће зависити од тога колико су поједине земље зависне од руских енергетских ресурса и колико су близу РФ. Видели смо да Пољаци, Чеси, Естонци, Литванци, Летонци заузимају тврђи став према Русији од Немаца, Француза или Италијана. То је један аспект овог питања. Други је, говорим као професор, не као гласноговорник Владе САД, смањење могућности да

Савремени сукоби захтевају другачију обуку, војне снаге које не само да су у стању да се боре већ и да разумеју локални контекст у коме се налазе и да учествују у поновној изградњи те заједнице.

Србији ће бити теже да уђе у ЕУ него што је то било Румунији и Бугарској, на чијим је примерима ЕУ научила лекцију и сада тражи од кандидата за чланство да се избори са корупцијом пре уласка у заједницу.

За САД је финансијска криза проблем број један, два и три, али и рат против тероризма је исто тако велики проблем. Највећи изазов с којим се НАТО икада срео јесте Авганистан.

се НАТО прошири на Грузију и Украјину. Јасно је да кад су руске снаге ушле у Јужну Осетију, Алијанса није много урадила. САД су обезбедиле значајна средства за реконструкцију, а први брод који је послала са хуманитарном помоћи био је брод Обалне гарде, не Марината. За мене је то сигнал. НАТО се не упушта у рат због Грузије. Нити би због Украјине.

□ *Из ропотарнице историје неки аналитичари ваде синтагму „хладни рат“. Други оживљавају изреку „европска технологија, сибирски ресурси“. Како бисте то коментарисали?*

– Термин *хладни рат* не одговара ситуацији. Многе земље у Европи зависе од снабдевања гасом из Русије. Литванија је 100 посто зависна, као и Бугарска. Тај проценат је и у Србији знатан, чини ми се да износи 85 посто. Гаспром, који је близу руској влади, покушава да стави под своју контролу линије за снабдевање гасом. С друге стране, Русији је потребно да

прода гас Европи. Она може да испољава свој утицај претећи умањивањем испоруке гаса, као што је урадила у Грузији и Украјини. Али она треба да извезе гас. На дуже стазе, поставља се питање колико ће гаса ићи на исток, Кину, а колико на запад, Европи. Али у овој фази, структура гасовода јасно иде ка западу, док се инфраструктура гасовода ка Кини слабије развија.

Када покушавам да разумем руске циљеве, као први видим њено поново успостављање као поштоване светске силе. Сваки догађај у овој регији захтева њено консултовање. Али Русија треба Европску унију, њену технологију, поштовање у смислу обезбеђивање места у одговарајућим институцијама и поштовање њеног места у свету.

За САД финансијска криза је проблем број један, два и три, али и рат против тероризма, а посебно спречавање напада на Америку, остаје значајна тема. Након тога долази Ирак. На тој тачки се разликују ставови председничких кандидата. Сенатор Мекејн би „остао на курсу“, да употребим ту фразу, док би се Обама, како је рекао, а мислим да би стварно покушао да то и оствари, повлачио. Не одмах, данас, сутра, већ постепено. Када је реч о Авганистану, тамошња ситуација се неће побољшати док се не побољша стање у севернозападном Пакистану. На то НАТО и САД имају ограничени утицај, то је ствар пакистанске владе. САД могу економски помоћи Пакистану да обезбеди боље услуге у области економије, школовања, путева, клиника. Али док се та област не стабилизује, проблем се наставља. САД се потом суочавају и са изазовима у Ирану, Северној Кореји, број изазова с којима ће се будући председник суочити заиста је велик.

□ *Да ли се НАТО трансформише довољно брзо да би могао да ефикасно одговори на савремене безбедносне изазове? Како се развијају његови односи са САД?*

– Од војне организације намењене одбрани од напада с Истока, НАТО је напредовао до организације намењене мање одбрани, а више сигурности и стабилизацији. Помислите само на критеријуме које треба испунити да би се постао члан НАТОа. Они готово ништа не говоре о војсци, али захтевају демократију, цивилну и демократску контролу оружаних снага, добре односе са суседима. То представља широку подршку тржишној економији, демократији, стабилизацији, итд. Уз то, не мислим да ће се ширити даље према истоку. Највећи изазов на који је НАТО икада наишао јесте Авганистан. Више од 50.000 војника се тамо озбиљно бори. Да ли је НАТО за то припремљен? Не још. Зато САД ангажују више снага и исто траже од европских савезника.

Део проблема налази се и у чињеници да неке европске снаге нису ефикасно промене од структуре која је створена и намењена за сукоб који се прогнозирао у доба *хладног рата*, ка структури која је прилагођена другачијем облику сукоба. Када је НАТО ушао у опе-

рацију у Авганистану, био је то тежак задатак, али не и ратна операција. Данас се НАТО тамо бори. Да ли је НАТО припремљен за дуге и исцрпљујуће сукобе? Не још. Да ли треба извесне промене? Да. Да ли ће бити политичке воље за то? Не знам. Позитивно је то што Французи шаљу додатне снаге, а неке чланице су у својим парламентима одлучиле да њихове трупе и даље остану у Авганистану.

Укратко, НАТО се драматично променио. И та је промена веома значајна за Европу. Када је реч о његовим односима са САД, подсећам вас да се одлуке у НАТОу доносе консензусом. Ево примера из блиске прошлости: неке земље нису примљене у Алијансу због противљења других чланица, иако је то била воља САД. Дакле, није постојао консензус.

□ *Како САД сагледава безбедносну ситуацију на Балкану? Шта су, по вашем мишљењу, најважнији проблем?*

– Многи проблеми у регији су решени, али су остали још Косово, западна Македонија и, у неку руку, Босна и Херцеговина. Али не мислим да ће ту бити оружаних сукоба. Мене више брине криминал, скроман економски развој, са великом растом незапослености, и младим људима који без посла немају будућност и могу постати опасни. Могу се упустити у криминал или тероризам. Србија је уз велику међународну помоћ, брзо након рата 1999. године, смирила своју ситуацију. Не значи да су проблеми решени, али напредак је постигнут.

□ *Како видите улогу Србије на Балкану?*

– По мом мишљењу, она је најважнији чинилац на простору бивше Југославије. Проблем је економија. И финансијска криза у САД, ако се несреди, одразити ће се на Србију, јер ће утицати на то колико ће бити воље за инвестирање. За српску будућност важна је оријентација ка Европи, могуће ка НАТОу, међународним монетарним институцијама. Србија има образовано становништво, традиционално је европски оријентисана, има разумну економску политику. Али земља се суочава са истим изазовима као Румунија, Бугарска, Босна и Херцеговина и друге државе – са корупцијом. Инвеститори треба да знају да ће њихове инвестиције бити сигурне и да ће производити профит. Прогресивна интеграција ка ЕУ, по мом мишљењу, једина је разумна будућност за Србију. Србији ће бити теже да уђе у ЕУ него што је то било Румунији и Бугарској, на чијим је примерима ЕУ научила лекцију и сада тражи од кандидата за чланство да се избори са корупцијом пре уласка у заједницу.

□ *Упознати сте са реформом система одбране Републике Србије. Како вам изгледају њени резултати?*

– Мислим да је српска будућност у погледу војске у сарадњи са Алијансом, што не значи нужно и чланство у тој организацији. Ипак, ваши суседи су у НАТОу. Оружане снаге Србије су се стратегијски добро определиле, смањиле су своју величину, припремају се за сарадњу са другим нацијама у мировним мисијама. Али на извесној тачки мора се донети одлука о будућем усмерењу и одредити да ли је оно у оквиру евроатлантских организација или није. Не разумем шта неутралност значи у окружењу у коме се налазите. Ако сте сами, терет одбране много је тежи, скуплији, него ако сте део Алијансе. У другом случају, тај терет може да се подели.

□ *Када је реч о односу САД и Србије, да ли резултати председничких избора могу нешто да промене у односима две земље? Или је траса постављена, и нема исправке?*

– Не верујем да ће ту бити промена. САД неће променити своју позицију на Косову. Али САД такође Србији знатно повећавају количину средстава намењених за обуку и образовање. Примера ради, на Националном ратном колеџу сада се школује први српски официр. Мислим да ће се појачати ИМЕТ програм (програм сарадње у области образовања и обуке). Дакле, више ће припадника Министарства одбране и Војске Србије да се школује у САД и другим земљама. Оно што се дешава у Војсци Србије је врло позитивно и мислим да ће у не тако далекој будућности српске снаге учествовати у мировним операцијама, пре свега под окриљем УН. Наравно, ми бисмо волели да их видимо и у Авганистану. ■

Снежана ЂОКИЋ
Снимио Радован ПОПОВИЋ

БУДУЋНОСТ РАТА

Доктор Кристофер Кокер, професор лондонске школе економије и политичких наука, одржао је 17. септембра у Централном дому Војске Србије представницима система одбране Републике Србије, студентима Универзитета у Београду, члановима невладиних организација и форума, те представницима средстава јавног информисања предавање – *Будућност рата*. Скуп су организовали Министарство одбране, београдски Фонд за политичку изузетност и Англо-српско друштво.

Отварајући предавање, државни секретар Министарства одбране мр Душан Спасојевић истако је значај улагања у образовање и школовање кадра система одбране. Такође је нагласио да је Министарство одбране током прошле године за ту намену издвојило око пола милиона евра, те да ће у наредном времену тај износ бити удвостручен.

– Наш Институт за стратегијска истраживања успешно сарађује са бројним научним и образовним институцијама у земљи и свету, невладиним организацијама, а резултат такве сарадње јесте и Летња школа демократије. Таква пракса наставиће се и у будућности – рекао је државни секретар Спасојевић.

Професор Кокер јесте признат светски стручњак, који предаје у многим високим школама и институцијама – Одбрамбеном колеџу НАТОа у Риму, Краљевском колеџу за одбрамбене студије у Лондону, Политичкој школи у Москви. Стални је сарадник водећих светских часописа у области рата. ■

С. ЂОКИЋ

СЛОВЕНАЧКА ДЕЛЕГАЦИЈА У ЦЕНТРУ ЗА ОБАВЕШТАВАЊЕ БЕОГРАДА

Делегација Управе за заштиту и спасавање Министарства одбране Словеније, са генералним директором Управе Бојаном Жмавцем на челу, обишла је данас Градски центар за обавештавање у Скупштини Града Београда, где их је дочекала и заменица градоначелника Радмила Хрустановић.

Након што је гостима из Словеније укратко предочена организација сложеног и разгранатог система обавештавања у Србији, о чему је говорио Милош Поподић, начелник Управе за ванредне ситуације Министарства одбране Србије, о раду Градског центра говорио је његов начелник мр Љубиша Мајсторовић.

Представницима Управе за заштиту и спасавање из Словеније домаћини су приказали и организациону шему технички изузетно опремљеног Центра који, баш као и 32 друга у Србији, ради 24 сата дневно, свих 365 дана у години. ■

Д. Г